

אלוף במצח נחושה

גמרת לקרוא את זה. זה לא רע. אם אתה רוצה, קרא את זה. אם לא, זרוק את זה לסל! יש לי חברים כאלה. זה"ו" היה מונח כמה שבועות על שולחני. ברגע של היסח הדעת לקחתי את הספר לידי והתחלתי לקרוא בו. התחלתי ולא הפסקתי. זה היה ספר מרתק.

הספר — שם הוורד, מאת אומברטו אקו — לא היה מוכר לי. לא שמעתי עליו עד אז. זהו ספר-בלש, שעלילתו מתרחשת במאה ה-14 במינור איטלקי.

ככל שהמשכתי לקרוא, כך גברה התפעלותי מן המלומדות של המחבר. היה ברור לי שהוא היסטוריון מיקצועי, מומחה לימייה ביניים. כי בעלילה הבלשית שזר אוצרות של ידע — על הדיקטרינות הנוצריות השונות של אותם הימים, על הפוליטיקה של הקיסר והאפיפיור, על סיפורי ימריהביניים, ומה לא.

לפני זמן-מה קראתי את סיפורה של ברברה טוכמן (או טאקמן, ליתר דיוק), מבעד לראי רחוק. זהו ספר היסטורי מבריק על אותה תקופה עצמה — המאה ה-14, אחת המאות הפחות ידועות בהיסטוריה. שם הוורד תירגם לשפה של עלילה סיפרותית את ההיסטוריה שברברה טוכמן תיארה אותה בצורה כה מרתקת.

סיפרתי על התגלית הסיפרותית שלי לחבר אחר, והוא פרץ בצחוק. רק אז הסתבר לי כי שם הוורד כבר הפך רבימכר עולמי. השבוע ראיתי את הסרט החדש, המבוסס על הספר. הלכתי לראותו (בהקרנה מוקדמת) בסקרנות רבה. איך מעלים על הכר ספר שהוא כל-כך מלא בניתוחים תיאורטיים של מגמות רוחניות ודתיות?

הבימאי וא'ר'אקו פתר את הבעיה על-ידי השמטת הקטעים העיוניים, והתרכזות בעלילה עצמה. למרות זאת (או בגלל זאת) זהו סרט מעניין ביותר, המסביר היטב מדוע נקראים ימריהביניים בשפות רבות בשם "תקופת האפלה". צידמכשפות, האינקוויזיציה ואמונות טפלות מתחרים בסרט עם השאיפה לקידמה ול"ידע".

את האיש החכם מגלם דווקא שון קונרי. איך הופך ג'יימס בונד המודרני לז'ורבלש ימריהבימי, מין שרלוק הולמס בגלימה של פראנצ'סקו הקרוז? אולי זה נס, אבל זה קורה.

הצילומים הם נהדרים, והטיפוסים של הנזירים במינור אפוף-המסתורין הם מלאכת-מחשבת של עיצוב ומישחק, אחר-אחר. כשיוצאים מן ההקרנה, חולפת במוח המחשבה הבלתי-נמנעת: "כמה טוב שאנחנו חיים במאה ה-20!"

רגע עם כרמלה

הסתובבתי בוועידת-זרות, בין המוני צעירים שמחים ועייפים, שהמתינו לתוצאות הצבעה. כאשר נישאה אליי אשה ככת גילה, ושאלה אותי: "אתה זוכר אותי?"

נאלצתי להודות שפניה אינן זכורות לי. "אני כרמלה", אמרה, "אני האחות שטיפלה בך אחרי הניתוח בכית-החולים ב"ל"ח".

השם הכיר לי את הכל. בכפר-ב"ל, ליד הרחובות, שכן בית-החולים הצבאי של חזית הדרום במלחמת-העצמאות. הובאתי לשם אחרי שנפצעתי, בימים האחרונים של המלחמה, ליד כיס-פלוגה.

ונחתתי מייד כבואי. הוציאו מביטני כמה סנטימטרים של מעיים. יחד עם כרוז חורר-שיריון של מיקלע כבר. (נפצעתי גם ברוע, אבל לא הרגשתי ככך עד שהרופא גילה לי זאת.) כשהת-עוררתי מההרדמה היתה לידי אחות צעירה, שנראתה לי כמלאך.

איני זוכר מה דיברנו, אבל כרמלה הזכירה לי את השיחה הראשונה שלנו. היא היתה כך:

אני: "מה שמר?"
היא: "קוראים לי כרמלה."
אני: "ציפורה? איזה יופי של שם!"
היא: "לא ציפורה. כרמלה."

אני: "את יכולה להביא לי קצת מים, ציפורה?"
שכבתי שם כשבוע. לא אכלתי ולא שתיתי, ולמעשה גם לא ישנתי. הוינו אותי דרך וריד באמצעות צינור. צינור שני הושחל

דרך אפי לקיבה, ורוקן אותה באופן שוטף. תקף אותי חשק מזור למיץ-פתל, ושתיתי כל ה"זמן את הגוול האדום. הוא היה מגיע מן הפה אל הקיבה, ויוצא משם באמצעות הצינור.

הגוף שלי לחם על חייו, ולא היה פנוי לשום דבר אחר. שכבתי בחדר של שתי מיטות. במיטה הסמוכה שכב איש מרא-שוץ-לציון, אבנר דוידסון (אני זוכר את השם ואת הפציעה, כי כל גופו היה פתוח בצד, כאילו נחתה עליו מכת-גרזן). אחרי זמן-מה הוטב מצבו והוא הועבר

לחדר אחר, ובמקומו הוכנס להרתי נער פצוע. כבוקר נלקח לח"דרה-הניתוח, ומשם לא חזר.

כרמלה באה והציעה את המיטה מחדש. בעודה עוסקת בכך, קרה לי משהו. איכשהו גרמו תנועותיה לתגובות בגופי. היתה לי הזיקפה הראשונה מאז הפציעה.

זה היה אחד הרגעים המאושרים ביותר של חיי. הוא נחרת בוזכרוני, ויחד עימו שמה של כרמלה.

רציתי מאוד לספר זאת לאשה הלבבית, אחרי 38 שנים וכמה חודשים. אבל באותו הרגע היא הציגה לי את בעלה.

אז לא אמרתי כלום.

אז לא אמרתי כלום.

מקלסים את מיצעיו הרמיזניים, אלא גם סופר-איכות כמו ג'ון להיקארה כתב עליו ספר (המתוכננת הקטנה) שהוא מתחת לכל ביקורת. על המוסר נכתבו מאמרי-עיתונות ללא-ספור, ספרים, סרטים וסדרות-טלוויזיה. הסדרה חרב גידעון היא היצירה הי-אחרונה עד כה, ואינה זבל יותר גדול או יותר קטן מקודמותיה.

אני מניח שהמוסר הוא שרות-דיגול כמו שאר השרותים בער-לם, לא הרבה יותר טוב ולא הרבה יותר גרוע. בצד הפאשלות הגרולות שלו שנחשפו, בוודאי יש לו גם הצלחות, שאולי לא כולן פורסמו. אך המאזן הכללי רחוק מלהיות מלבב.

אם נתייחס אל קהילת-המודיעין הישראלית כאל מיקשה אחת, הנה כמה שיאים בולטים:

בינואר 1948 הודיעו כל מומחי-הביון של הסוכנות וההגנה (פה אחת) לדוריד בדגוריון כי צבאות-ערב לא יפלושו לארץ בתום המנדט. למרבה המזל, כדגוריון לא שעה להם.

ב-1954 נוצע במצריים העסקיזי המפורסם, שהשיג שיא עולמי של טימטוס תיכנוני וחוכנות מיצעית. האחראי: אמ"ן של צה"ל.

במאי 1967 השיג גמאל עבר-אל-נאצר הפתעה גמורה, כאשר

אורי אבנרי

יומן אישי

ריכז צבא גדול בסני. קהילת-המודיעין הישראלית הופתעה לח"לוטין, מפני שסברה כי הצבא המצרי נמצא בתים הרחוקה. ה-אחראים: אמ"ן והמוסר.

באוקטובר 1973 השיגו המצרים והסורים הפתעה גמורה הרת-סון. על הפאשלות של אמ"ן נכתב רוח ועדת-אגרנט, שהמל-צותיה הותיקין המצב לא נופע. גם המוסר הודיע על המילחמה הצפויה רק כמה שעות לפני שהתרחשה.

לקראת מילחמת-הלבנון הוין המוסר את הדרג המדיני במידע מסולף לחלוטין על המצב בלבנון בכלל ועל טיב הפלאגנות בפרט. אמ"ן שתק.

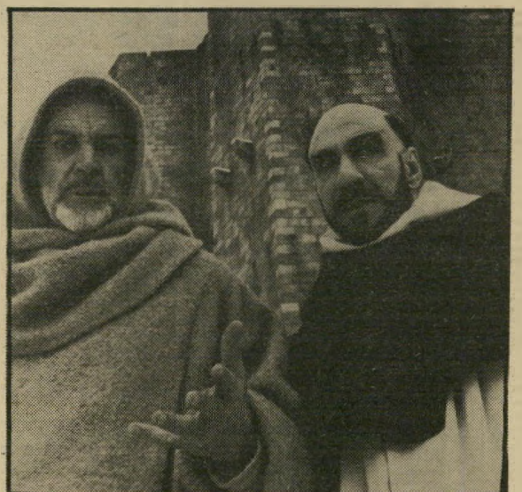
כאמצע אירעו הפרשה של מוטי קרר, שלפי ידיעות שפורסמו בעיתונות חוז נשלח לח"ל על-ידי אמ"ן וכיצע שם פשע חמור, ופרשת אלי כהן, להבדיל, המרגל שלנו ברמשק, שהחוכנות שלאיתאמן של מפעליו הובילה אותו לגרודם.

עכשיו היו פרשת איראן ופרשת פולארד — שתיהן פריידיהם של "יועצים" שעקפו את המוסר. אבל פרשת פולארד היא מעשה ידיו של "וירטואוז" ותיק של המוסר, ובשלב הראשון של פרשת איראן מילא תפקיד חשוב ותיק אחר של המוסר, דויד קימחי.

ואין לשכוח, כמובן, את פרשת-השב"כ. מעניין שאף אחת מן הפרשות האלה לא שימשה עד כה נושא לספר או לסרט.

בלש מימיהביניים

לפני כמה חודשים נתן לי דויד ספרי-כיס אנגלי ואמר, דרך אגב:

מורי אברהם ושוון קונרי ב"שם הוורד"

לפי האימרה הידועה, "שגריר הוא אדם הגון הנשלח לשקר בחוץ-לארץ למען ארצו". כך אמר סר הנרי ווטון לפני קרוב ל-500 שנה. הוא היה בעצמו דיפלומט רבי-עלילות.

הרגש הוא על המילים "חוץ-לארץ". אדם הגון אינו משקר לבני-עמו, גם לא "לטובת ארצו".

מבחינה זו חידשה ישראל הלכה. פוליטיקאים ישראלים משקרים לציבור הישראלי כלי הרף, כעניין שבשיגרה — ככני-סת, בכלי-התיקשורת; על כל גיבוע רמה ותחת כל עץ רענן.

וכך עושים שגרירים ומנכ"לים. לרוב אי-אפשר להוכיח זאת בצורה הדה והד-משמעית. על כן היתה זאת חוויה לראות את ה-מנכ"ל-לשעבר של מישר-הבני-טחון, האלוף (מיל') מנחם מרון, בסרט הבריטי על פרשת אברהם ברעם, שהוקרן בטלוויזיה.

"מנר" הישיר מבט אל המצי-למה ואמר: מעולם לא מכרה ישראל נשק לאיראן של חר-מיני.

חד וחלק. בלי "אבל" ו"אולי". קביעה פשוטה, שאינה משת-מעט לשתי פנים.

מנדי המיסכן לא יכול היה לדעת שכמה ימים כלבר אחרי הראיון הזה, וזמן רב לפני הקרנתו, תתפוצץ פרשת-איראן כי ארצות-הברית, התגלה כי ישראל מכרה נשק לאיראן של חומייני במשך שנים.

כאשר הוקרן הראיון עם מנדי בכריטיניה, ועכשיו גם בישראל, כבר ידעו מיליוני הצופים כי האלוף מרון, בעל המבט התמים, משקר אשכרה.

כשנשאל על כך מנדי עצמו, ערם תלייתלים של תירוצים. ישראל לא "מכרה" נשק לאיראן. היא רק העבירה לאיראן נשק אמריקאי, לפי בקשת האמריקאים. היא לא הרוויחה על זה. אלה היו "עסקות", לא "מכירות". וכן הלאה (ומה הם אומרים, עמ' 31 בגליון זה).

כל מילה שקר, שקר על גבי שקר על גבי שקר. ישראל אכן מכרה נשק לאיראן, באמצעות יעקב נימרודי ואל שווימר. הנשק הזה הוצא ממחסני צה"ל. ישראל גבתה עבור הנשק הזה מחיר מופרז, והכסף הוכנס על-ידי יעקב נימרודי לחשבון מישר-הבניטחון הישראלי. בחלק מן הכסף הזה נקנה נשק מארצות-הברית, כדי למלא את המלאי. שאר הכסף נשאר בישראל, כרווח נקי.

על העובדות האלה אין ויכוח. העידו על כך נימרודי ושווימר, והדברים נרשמו בפרטי-הפרטים בדוחות של ועדת-טאוור וגם ועדת-הסנאט.

משמע: אדם שהיה אלוף צה"ל ומנכ"ל מישר-הבניטחון מש-קר במצח נחושה לעם-ישראל ולעולם כולו. וכאשר קלונו מת-גלה ברכים, אינו כובש את ראשו בארמה, אלא ממשיך לשקר. ומדוע לא איש לא יתרגו עליו, הישראלי המצוי רגיל לכך שממשלתו משקרת על כל עניין. הוא מקבל את זה כדבר מובן מאליו. זוהי הנורמה.

המלקקים של גידעון

רפי איתן הוא ותיק ה"מוסר". הוא גם "וירטואוז", כפי שהעיד עליו ותיק אחר של המוסר, יצחק שמיר.

רפי איתן אחראי לפרשת ג'וזנזן פולארד — פרשה שהיא כל-כך מטומטמת וחוככנית, עד שהיתה מתאימה לסרט היתולי, אלמלא היתה כרוכה בטרגדיה אנושית ובשואה פוליטית.

מה זה מלמר על המוסר? שאלה זו עלתה בראשי בשעה שהכרתי את עצמי לצפות בסדרת-הטלוויזיה חרב גידעון — סדרת-תיקשט מחליאה, מין אקסודוס חדש, המתארת את המוסר כאגודה של סופר-מנים, כולם בעלי-מצפון, רוצחים ונוכים, ורוצים ונוכים.

הקשר בין הסיפור ובין האמת קלוש ביותר. השמות נכונים. לפי ידיעות שפורסמו בעיתונות חוץ, המוסר באמת רצה ב-1973 כפאריס את מחמוד חמשארי, בעזרת פצצה מתוחכמת שחבורה לטלפון. אבל חמשארי זה לא היה קשור, כפי שנטען בסרט, עם זועת-מינכן. הוא היה הנציג הדיפלומטי של אש"ף בפאריס.

לא התכרתי את חמשארי, אך היכרתי את אלמנתו. היא באה לאחת ההופעות שלי בפאריס. שהיתה מוקדשת לרעיון השלום הישראלי-פלסטיני. כאשר הוצגה לפניי, רציתי להיות במקום אחר. אבל היא שיחררה אותי מכל מבוכה, ודיברנו על הצורך בשלום בין שני העמים. היא לא היתה רומה לאשה כסרט, ש-למראה צערה נשבר ליבם של הרוצחים ההומאניים.

כשזרתי וחברו — הנציגים הירשמיים של אש"ף בכירות אירופה — נרצחו, לפי ידיעות שפורסמו בעיתונות חוץ, על-ידי המוסר, על פי פקודת גולדה מאיר, ננקמה על מינכן. הם היו דיפלומטים, חלקם אנשירות, שישבו במישר-היה ופעלו בגלוי. אפשר היה לרצוח אותם בלי כל קושי. ואת לא היתה גבורה גדולה.

במידרף אחרי חסן סלמה, איש "ספטמבר השחור", נרצח בטעות מלצר מארוקאי מיסכן, בשם אחמד בושיקי, בלילה-אמר שב-נורווגיה. פאשלה קטנה שנשכחה מפני שאחריה באה הפאשלה האיומה של יוסי-הכיפורים.

ככלל, נרמז לי שאילו היו הצלחות המוסר מגיעות אף לקר-סולי הצלחתו בשטח יחסי-הצביון, הוא היה באמת מוסר-הביון המהיר ביותר של כל הזמנים. הוא הצליח ליצור אגדה עולמית, שאין שניה לה. לא רק עיתונאים-בגרוש כתבו עליו ספרים, ה-